

Guía Docente

Datos Identificativos					2024/25
Asignatura (*)	Socioloxía da familia			Código	615G01305
Titulación					
Descritores					
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos	
Grao	2º cuatrimestre	Terceiro	Obrigatoria	6	
Idioma	Castelán				
Modalidade docente	Presencial				
Prerrequisitos					
Departamento	Ciencias da SaúdeEconomíaFisioterapia, Medicina e Ciencias BiomédicasPedagogía e DidácticaSocioloxía e Ciencias da Comunicación				
Coordinación	Martínez Buján, Raquel	Correo electrónico	raquel.bujan@udc.es		
Profesorado	Martínez Buján, Raquel Teijeiro Cal, Noelia	Correo electrónico	raquel.bujan@udc.es noelia.teijeiroc@udc.es		
Web					
Descrición xeral	A especialidade dun campo científico sobre a ?familia? dentro do Grao de Socioloxía responde á necesidade de analizar as repercusións da dinámica familiar e os seus cambios en relación ás transformacións que ocorren no resto dos subsistemas sociais (as institucións económicas, educativas, políticas?). Aínda que os inicios desta disciplina vincúlanse a outros campos académicos como a historia e a demografía, o desenvolvemento da socioloxía en España durante os anos sesenta levou a un avance nesta área. A ?familia? comezou a formar parte dos estudos sociolóxicos ao entenderse que o cambio familiar non afecta unicamente á composición e estrutura dos fogares, senón tamén á cultura na que se insire. Recentemente, o envellecemento da poboación, as modificacións no tamaño das familias e a pluralidade que estas adquiren na súa constitución e funcionamento, expanden o ámbito tradicional destes estudos achegándose agora a posturas teóricas críticas desde unha perspectiva de xénero. Precisamente ese será o enfoque que predominará na docencia desta materia. Por iso, comezaremos explicando no tema 1, ?A evolución das familias en España?, os cambios básicos máis relevantes na estrutura da familia así como os elementos que incidiron no seu cambio. Despois desta aproximación ás formas familiares en España e a súa evolución histórica adentrámonos nun capítulo máis teórico, o tema 2, ?A transformación da intimidade e da organización familiar desde un enfoque sociolóxico?, que permite identificar como se modificaron as estratexias e pautas na formación das familias entendendo que os novos comportamentos son produto dos procesos de modernización, privatización da vida familiar e aumento da autonomía individual. O tema 3, ?Buscando o lugar das familias na teoría sociolóxica?, está enfocado ao ámbito de como a socioloxía analizou ás familias desde as opcións máis clásicas cara ás máis contemporáneas. O tema 4, ?As achegas das teorías feministas para entender o cambio familiar, o traballo doméstico e o traballo reprodutivo?, incorpora os avances que as teorías feministas han realizado aos estudos sobre familia en España e cales foron as súas repercusións noutras disciplinas académicas. Destácase fundamentalmente o novo xiro das teorías feministas cara ao estudo dos traballos de coidados nos fogares e a repartición do traballo reprodutivo entre xéneros e xeracións. Profundando sobre estas cuestións, no tema 5, ?A familia no centro do réxime de benestar?, analizamos o papel das familias como axencias de provisión en España ante a ausencia de políticas públicas adecuadas que cubran os riscos sociais da cidadanía. Este tema serve para analizar as relacións existentes entre as familias e os estados e como a fundación das políticas sociais realizouse baseándose na configuración familiar existente no país.				

Competencias / Resultados do título

Código	Competencias / Resultados do título

Resultados da aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias / Resultados do título

Explorar os compoñentes que deron lugar á transformación histórica das familias e recoñecer así a pluralidade das súas formas	A8 A9 A24	B3	
Interpretar as claves sobre as que se sustenta a reprodución social e a sostibilidade da vida dende unha perspectiva de xénero e xeración.	A8 A9 A24	B3	
Deseñar políticas sociais dirixidas ás familias e que incorporen intervencións capaces de dirimir as situacións adversas dos seus compoñentes.	A14 A18 A32		
Avaliar proxectos comunitarios e sociais que actúen directamente sobre as necesidades sociais das familias.	A14	B3 B10 B12	C1
Elaborar indicadores para a medición da evolución das formas familiares contemporáneas.		B1 B3 B10 B12	

Contidos	
Temas	Subtemas
Tema 1. A evolución da familia en España	1.1.- Os cambios familiares españois en comparación con outros países do entorno europeo. 1.2.- Evolución da composición e da estrutura dos fogares e das familias en España. 1.3.- Novas formas de organización familiar asociadas aos cambios de valores e culturais: monoparentalidade, maternidade en solitario, divorcio, unións de feito, parellas do mesmo sexo, matrimonios sen fillos, parentesco ficticio, familias transnacionais.
Tema 2. Buscando o lugar das familias na teoría sociolóxica	2.1.- Teorías institucionais. A familia como unidade básica de análise: Frédéric Le Play 2.2.- Os clásicos: Engels, Marx e Durkheim. 2.3.- Aproximacións teóricas contemporáneas.
Tema 3.- A aportación das teorías feministas ao estudo das familias.	3.1.- Qué é a perspectiva feminista na socioloxía da familia. 3.2.- As aportacións das teorías feministas sobre o traballo reproductivo e doméstico. 3.3.- Novas tendencias no ámbito dos cuidados.
Tema 4.- Dinámicas familiares internas: relacións familiares e solidariedade interxeracional.	4.1.- A división do traballo doméstico. A aplicación metodolóxica das Enquisas do Uso do Tempo. 4.2.- Transformación dos roles familiares: poder e toma de decisións 4.3.- Relacións familiares y solidariedade interxeracional.
Tema 5.- Familia e Estado: a política familiar e o papel da familia española na provisión de benestar	5.1.- O Estado de benestar mediterráneo e o papel da familia. 5.2.- Do Estado de Benestar aos Rexímenes de Cuidados e á Teoría do Coidado Social. 5.3.- A Ley de Dependencia como política familiar e de conciliación.

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Sesión maxistral	A8 A9 C1	14	28	42
Discusión dirixida	A18 A24 B3 B10	6	12	18

Traballos tutelados	A14 A32 B1 B12 C1	21	31.5	52.5
Proba obxectiva	A8 A9 A24 B3	1	32.5	33.5
Atención personalizada		4	0	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Consisten na explicación da parte teórica da asignatura.
Discusión dirixida	Debates dirixidos polo docente que fomentan a participación dos estudantes e desenvolven ás súas habilidades orais e as súas capacidades críticas sobre fenómenos sociais.
Traballos tutelados	Trátase de sesións prácticas interactivas que apoian aos estudantes para a elaboración de informes analíticos sobre temas relacionados cos contenidos da asignatura. En estas sesións realizarase un traballo de investigación aplicado en equipo relacionado cos contidos da materia.
Proba obxectiva	Consistirá en: - Exame escrito sobre os contidos teóricos da materia

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	Adicación personalizada na aula por parte do docente.

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación
Proba obxectiva	A8 A9 A24 B3	Exame final que terá lugar nas datas oficiais marcadas pola UDC. A asistencia é obrigatoria ás clases teóricas e prácticas. Pasarase lista en cada unha das sesións.	60
Traballos tutelados	A14 A32 B1 B12 C1	Traballo de investigación grupal que será tutelado nas sesións interactivas e nas tutorías individuais. Supón o 60% da cualificación final. Entregarase completo na data do exame oficial. A entrega dos traballos documentais que se realicen nesta materia: Realizarase a través de Moodle, en formato dixital sen necesidade de imprimilos.	40

Observacións avaliación
Primeira oportunidade: A nota final será a cualificación media obtida no traballo tutelado e na proba obxectiva. É necesario aprobar as dúas probas para superar a materia. En caso de suspender unha das dúas poderá recuperarse na segunda oportunidade e farase a media coa proba superada. Soamente gardarase a nota obtida en cada unha das probas durante a convocatoria en curso.   Segunda oportunidade: Examen que constará dunha proba teórica e dunha práctica. Para o alumnado con recoñecemento de dedicación a tempo parcial e dispensa académica de exención de asistencia, se acordará ao inicio do curso académico un calendario específico de tutorías compatible coa súa dedicación. Tódolos aspectos relacionados con ?dispensa académica?, ?dedicación ao estudo?, ?permanencia? e ?fraude académico? rexiranse dacordo coa normativa académica vigente da UDC.   A asistencia a clase nun 80% é obrigatoria para aprobar a asignatura. Pasarase lista en cada unha das aulas.

Fontes de información

Bibliografía básica	Agarwal, B. (1999), "Negociación y relaciones de género: dentro y fuera de la unidad doméstica?", <i>Historia Agraria</i>, 17: 13-58. Alberdi, I. (2004), "Cambios en los roles familiares y domésticos?", <i>Revista Arbor</i>, 702: 231-261. Ayuso, L. (2009), "Los emparejamientos sucesivos: una reto para la demografía y la sociología de la familia?", <i>Temas para el debate</i>, 180: 61-63. Ayuso, L. (2012), "El deber de apoyar a la familia: Una revisión del pacto intergeneracional de ayudas familiares en España?", <i>Panorama social</i>, 15: 143-158. Ayuso, L. (2012), "Living apart together en España. ¿Noviazgos o parejas independientes??", <i>Revista Internacional de Sociología</i>, 2012, 70(3): 587-613. Bazo, T. (2012), "Relaciones familiares y solidaridad intergeneracional en las nuevas sociedades envejecidas?", <i>Panorama social</i>, 15: 127-142. Benería, L. (2008), "De la 'armonía' a los 'conflictos cooperativos'. La contribución de Amartya Sen a la Teoría de la Unidad Doméstica?", <i>Araucaria. Revista Iberoamericana de Filosofía, Política y Humanidades</i>, 10(20): 15-34. Carrasco, C., Borderías, C. y Torns, T. (2011), "Introducción. El trabajo de cuidados: Antecedentes históricos y debates actuales", en Carrasco, C. et al. (eds.), <i>El trabajo de cuidados. Historia, teoría y políticas</i>, Madrid: Los libros de La Catarata: 13-95. Cea D'Ancona, Ángeles (2010), "La sociedad española ante los nuevos modelos de familia?", <i>Panorama Social</i>, 10: 8-22. Del Campo, S. (2004), "Las transiciones de la familia española?", <i>Revista Arbor</i>, 702: 451-464. Elzo, J. (2004), "Tipología y socialización de las familias españolas?", <i>Revista Arbor</i>, 702: 263-312. Elzo, J. (2008), "Siete aspectos de la familia española, hoy?", <i>El Ciervo: revista mensual de pensamiento y cultura</i>, 686: 7. Flaquer, L. (2004), "La articulación entre familia y estado de bienestar en los países del Sur de Europa?", <i>Papers</i>, 73: 27-58. Garrigós, J.J. (2003), <i>Frédéric Le Play. Biografía intelectual, metodología e investigaciones sociológicas</i>, Madrid: CIS: 208-216. Gil Calvo, E. (2010), "Metamorfosis del conflicto familiar: género y generaciones?", <i>Panorama Social</i>, 10: 40-51. Iglesias-Usell, J. (2003), "La sociología de la familia en España: pasado, presente y futuro?", <i>Revista Arbor</i>, 685: 1-20. Iglesias-Usell, J. y Flaquer, L. (1993), "Familia y análisis sociológico: el caso de España?", <i>Revista Española de Investigaciones Sociológicas</i>, 61-93: 57-75. Jurado, Teresa (2008), "Las nuevas familias españolas?" en J.J. González y M. Requena (es.), <i>Tres décadas de cambio social en España</i>, Madrid: Alianza Editorial, 59-88. Meil, G. (1998), "La sociología de la familia en España, 1978/1998?", <i>Revista Española de Investigaciones Sociológicas</i>, 83/98: 179-215. Meil, G. (2004), "Cambios en las relaciones familiares y en la solidaridad familiar?", <i>Revista Arbor</i>, 702: 263-312. Meil, G. y Ayuso, L. (2007), "Sociología de la familia?", en Pérez, M. (coord.), <i>La sociología en España</i>, Madrid: CIS. Nanda, R. (1994), <i>Fromm, Horkheimer, Parsons. La Familia</i>, Barcelona: Península: 31-65. Navarro, L. (2006), "Modelos ideales de familia en la sociedad española?", <i>Revista Internacional de Sociología</i>, 43: 119-138. Reher, D. (1999), "La historia de la familia en España: Crónica de un campo en auge?", <i>Berceo</i>, 137: 11-24. Reher, D. (2004), "El cambio familiar en España en el marco de la evolución histórica?", <i>Revista Arbor</i>, 702: 87-203. Requena, M. (2004), "Tamaño y composición de los hogares y las familias en España?", en J. Leal (coord.), <i>Informe sobre la situación demográfica en España</i>, Fundación Abril Martorel: 135-160. Varela, J. (1999), "Mater familias: modelos clásicos de sociología del género; F. Engels y E. Durkheim?", <i>Política y Sociedad</i>, 32: 173-188.
Bibliografía complementaria	

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Análise demográfica/615G01301

Política social e servizos sociais/615G01308

Fontes de datos secundarios para o estudo da sociedade/615G01408

/

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Socioloxía das migracións/615G01410

Estrutura e cambio social de Galicia/615G01412

/

Materias que continúan o temario

Antropoloxía social e cultural/615G01102

Psicoloxía social/615G01108

Estrutura e cambio social/615G01208

Socioloxía da educación/615G01210

Análise demográfica/615G01301

Observacións

(*A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías